

PROGRAMA DOCENT DE CIRURGIA PLÀSTICA, REPARADORA I ESTÈTICA

Especialitat: Cirurgia Plàstica, Reparadora i Estètica

Data revisió itinerari: Març de 2019

Director de la Unitat docent: Dr. Jaume Masià Ayala

Tutors docents: Dra. Gemma Pons i Playà, Dra. Carmen Vega i García

INTRODUCCIÓ

El programa de Formació Sanitària Especialitzada (FSE) es basa principalment en l'aprenentatge assistencial tutoritzat, de manera que el resident vagi adquirint de manera progressiva experiència en la presa de decisions, habilitats i actituds pròpies de la seva especialitat. El Reial Decret 183/2008 publicat al febrer de 2008 insisteix en la necessitat d'establir un sistema de supervisió progressiva, mitjançant el qual el resident vagi adquirint autonomia, i s'han de delimitar uns nivells de responsabilitat per cada any de residència, i també per cada tècnica o àrea de coneixement. Així, en **Cirurgia Plàstica, Reparadora i Estètica** hi ha algunes tècniques que han de ser conegudes per tots els residents des dels primers mesos de la residència, i altres, en canvi, no es consideren fonamentals per la formació bàsica d'un especialista, i el resident únicament ha de conèixer-les i haver-les presenciats.

Si bé el tutor docent és el principal responsable de la formació del resident i qui ha d'establir quin grau d'autonomia té en cada moment, el Reial Decret estableix el deure general de supervisió de tot el personal facultatiu que treballa en un centre docent, i per tant tot el Servei participa d'aquesta tasca.

En cadascuna de les àrees de rotació s'ha establert un protocol de supervisió, adquisició de competències i nivell d'autonomia del resident segons els objectius docents generals i específics marcats.

Els nivells tant de responsabilitat com d'habilitats a assolir estan dividits entre:

- **Nivell 1:** Activitats realitzades directament per el resident, sense necessitat d'una tutorització directa. El resident executa i posteriorment informa.
- **Nivell 2:** Activitats realitzades directament per el resident sota supervisió.
- **Nivell 3:** Activitats realitzades per el personal sanitari del centre i observades i/o assistides en la seva execució per el resident.

- **Duració de la formació:** 5 anys

DESCRIPCIÓ DEL SERVEI DE CIRURGIA PLÀSTICA

L'Hospital de la Santa Creu i Sant Pau i l'Hospital del Mar són centres hospitalaris universitaris de tercer nivell centrats en les persones, oberts a la societat i al seu entorn sanitari. La missió d'un Servei Mancomunitat de Cirurgia Plàstica és assolir l'excel·lència professional en el tracte amb els pacients, en l'àmbit de la docència pre i post-grau i en els camps d'investigació de l'especialitat.

Amb la creació del Servei Mancomunitat de Cirurgia Plàstica s'optimitzen els recursos dels dos centres hospitalaris sota una única direcció de servei clínic; això comporta una organització accessible i àgil, que permet ser més competitiu i eficient dins del seu marc sanitari.

L'objectiu principal del Servei Mancomunitat és respondre a les necessitats assistencials de la seva població. Actualment, l'àrea d'influència poblacional de l'Hospital de Sant Pau és d'aproximadament 450.000 habitants, essent de 400.000 habitants per l'Hospital del Mar, per tant, conjuntament, s'ofereix assistència a 850.000 habitants.

El Servei Mancomunitat de Cirurgia Plàstica, Reconstructiva i Estètica de l'Hospital de Sant Pau/Hospital del Mar està constituït per un equip de 9 especialistes adjunts i 5 residents.

A l'Hospital de Sant Pau/Hospital del Mar hem estat a l'avantguarda de l'especialitat des de la creació de la primera Unitat de Cirurgia Plàstica dirigida per el Professor Pere Gabarró després de la Guerra Civil Espanyola a l'any 1947. El nostre Hospital sempre s'ha caracteritzat per incorporar i catalitzar tots els progressos i innovacions que s'han produït arreu del món. D'aquesta manera fou el primer servei de Cirurgia Plàstica d'Espanya en incorporar la microcirurgia de perforants a l'any 1999 i està a l'avantguarda en el tractament quirúrgic del limfedema.

PLA DE ROTACIONS I OBJECTIUS DOCENTS DE LES DIFERENTS ROTACIONS

La formació docent del resident de Cirurgia Plàstica té una duració de 5 anys. El primer any i de forma general el resident té planificades rotacions en diferents especialitats quirúrgiques i medico-quirúrgiques amb l'objectiu d'adquirir una formació quirúrgica bàsica. A continuació rep una formació especialitzada encaminada a completar la seva formació en Cirurgia Plàstica, Reconstructiva i Estètica. Cada resident disposa d'un **pla de rotacions personalitzat**, que s'elabora de forma conjunta entre el tutor i el propi resident amb rotacions opcionals.

L'activitat de cada resident és supervisada per un metge adjunt del Servei i tutelada en tot moment per els tutors docents.

Tots els residents participen en:

- Consultes externes
- Seguiment dels pacients hospitalitzats

- Cirurgia menor: 4 quiròfans setmanals de 6 hores diàries on la cirurgia la realitzen els residents sota supervisió dels metges adjunts; en el cas dels R4 i R5, la realitzen sense supervisió directa.
- Cirurgia major i major ambulatoria: 6 a 8 sessions setmanals pròpies del Servei + els quiròfans de col·laboracions amb altres Serveis (de mitja 1 setmanal). El resident assisteix com a primer ajudant quirúrgic i, quan la seva capacitat ho permeti, com a primer cirurgià tutoritzat per un adjunt.
- Cirurgia d'urgències: El resident assisteix com a primer cirurgià o com a ajudant quirúrgic tutoritzat per adjunt.

En cada any de residència, depenent del nivell de les habilitats i coneixements adquirits, es realitzen un número suficient d'intervencions quirúrgiques o de participació en elles (quan són complexes) per adquirir una formació completa en els diferents camps de la Cirurgia Plàstica.

- Formació quirúrgica bàsica:
 1. Cirurgia General (4 mesos, HSCSP)
 2. Neuro-radiologia (1 mes, HSCSP)
- Formació específica en Cirurgia Plàstica:
 1. Cirurgia de la mama (HSCSP)
 2. Cirurgia de cap i coll (HSCSP)
 3. Cirurgia de l'aparell locomotor (HSCSP)
 4. Cirurgia dels tumors cutanis i malformacions vasculares (HSCSP)
 5. Cirurgia de l'obesitat mòrbida (HSCSP)
 6. Cirurgia dels Cremats, obligatòria (3 mesos, Hospital de la Vall d'Hebrón)
 7. Microcirurgia (HSCSP)
 8. Diagnòstic i cirurgia del limfedema
 9. Rotació de 4 mesos en el Servei de C. Plàstica del Hospital del Mar
 10. Rotació externa de Cirurgia de la mà, electiva, de 2 mesos, Institut Kaplan de Barcelona, Hospital Central de Asturias en Oviedo, Clínica Cavadas en Valencia...)
 11. Rotació externa en un centre internacional de referència mundial, electiva, 1 o 2 mesos de R3 – R4 – R5 (Queen Victoria Hospital en Inglaterra, Hospital Universitair Ziekenhuis Ghent en Bèlgica, Institut Gustave Roussy en Paris...)
 12. Rotació externa de Cirurgia Estètica, obligatòria (3 mesos, Clínica Teknon, Clínica Quirón de Barcelona)

Rotacions de R1:

El primer mes estarà en el Servei de Cirurgia Plàstica per la primera presa de contacte amb l'especialitat, patologia prevalent, tipus de pacients, adquisició de la tècnica bàsica de sutura i dels hàbits quirúrgics, entrenament de les habilitats i actituds en consulta, etc. Actuarà com a observador i ajudant quirúrgic, tutelat directament per un adjunt i/ o per un resident de 3er a 5è any.

A continuació es realitza la rotació de 4 mesos de Cirurgia General, amb l'objectiu principal de conèixer el maneig del pacient quirúrgic urgent i poli-traumatitzat, així com de la ferida quirúrgica i l'adquisició dels hàbits bàsics en el quiròfan. Observador i ajudant quirúrgic tutelat per l'adjunt.

La última rotació serà d'1 mes per Neuro-radiologia, amb l'objectiu de familiaritzar-se amb els mètodes d'imatge i el diagnòstic de les fractures facials i dels tumors de Cap i Coll. Aquesta rotació es planifica de R1 degut a que en el nostre hospital assumim la patologia maxil·lofacial en no disposar d'aquesta especialitat quirúrgica i és essencial tenir els coneixements bàsics per l'atenció de les urgències derivades a l'Hospital. Observador i ajudant quirúrgic tutelat per un adjunt.

La resta de l'any estarà en el Servei de Cirurgia Plàstica, atenent l'activitat de cirurgia menor amb anestèsia local, sutures d'urgències, realització d'interconsultes i control de pacients ingressats, assistència a consulta i assistència a quiròfan com ajudant quirúrgic. L'activitat del R1 estarà sempre tutelada i no realitzarà cap activitat de nivell 1.

Rotacions de R2:

Durant aquest període es realitzarà la rotació en un Centre de Cremats de 3 mesos de duració. L'objectiu és el maneig del pacient crític en una Unitat de Vigilància Intensiva en una patologia específica de l'especialitat, amb l'aprenentatge de la valoració inicial, intubació oro-traqueal i realització de traqueotomies, canalització de vies, monitorització del pacient crític, maneig de fluids, cures i cirurgies d'urgència. Ajudant quirúrgic i primer cirurgià tutelat per adjunt o per residents de 4art o 5è any, segons les capacitats i aptituds de cada resident.

La resta de l'itinerari de R2 consistirà en cirurgia menor, sutures d'urgències, realització d'interconsultes i visita de pacients ingressats, assistència a consulta i assistència a quiròfan com ajudant quirúrgic, de forma tutelada. Segons les capacitats i aptituds de cada resident, realitzarà com a cirurgià intervencions quirúrgiques senzilles com empelts de pell, exèresis de petits tumors cutanis, penjalls locals facials, reduccions de fractures nasals... sempre tutelat per un adjunt.

Rotacions de R3:

Durant aquest any es realitza una rotació de 4 mesos a l'Hospital del Mar, amb l'objectiu d'integrar el funcionament d'ambdós serveis mancomunats i per aprendre l'abordatge de la patologia de l'especialitat en un centre amb menys recursos tecnològics i de personal (sense resident propi), així com la gestió dels mateixos.

Ajudant quirúrgic i primer cirurgià tutelat per adjunt, segons les capacitats i aptituds de cada resident.

El R3 realitzarà cirurgia menor, sutures d'urgències, realització d'interconsultes i visita de pacients ingressats, assistència a consulta i assistència a quiròfan com ajudant quirúrgic tutelat per adjunt o per un R4 o R5. Segons les capacitats i aptituds de cada resident, realitzarà com a cirurgià intervencions quirúrgiques de complexitat mitja com ara penjalls locals, cirurgia cutània del melanoma, biòpsies de gangli sentinella, recanvi de pròtesis de mama, col·locació d'expansors de mama, exèresis de tumors cutanis, etc., sempre tutelat per un adjunt.

Rotacions de R4:

La rotació de Cirurgia Ortopèdica i Traumatologia es realitza en aquest període, sempre en una secció de Cirurgia de la Mà i en un centre nacional o internacional segons preferències del resident i d'acord amb el tutor docent. Considerem adequada aquesta rotació en aquest període de la residència ja que les competències de la cirurgia de la mà no formen part de Cirurgia Plàstica en el Sistema Sanitari Català i el resident de 1r o 2on any no tenen suficient base quirúrgica per assimilar l'extensió i complexitat de la Cirurgia de la Mà, essent major l'aprofitament en els últims anys de residència.

Aquesta rotació és electiva i consistirà en una rotació externa d'1-2 mesos en Cirurgia de la Mà en un centre de reconeguda experiència. Segons les inquietuds del resident, aquesta rotació pot ser substituïda per una rotació en Cirurgia Craniofacial, Microcirurgia, etc.

El R4 realitzarà cirurgia menor, atenció d'urgències, realització d'interconsultes i visita de pacients ingressats sense supervisió directa de l'adjunt. Segons les capacitats i aptituds de cada resident, realitzarà com a cirurgià intervencions quirúrgiques de complexitat mitja i alta com elevació de penjalls microquirúrgics, anastomosis vasculars, penjalls locals i regionals musculars o fascio-cutanis, col·locació d'expansors de mama, mastopèxies i mastoplàsties de reducció, lipofillings, exèresis de tumors cutanis i de parts toves, etc., sempre tutelat per un adjunt. També podrà realitzar intervencions de complexitat baixa sense supervisió de l'adjunt i podrà tutelar les intervencions que realitzen els residents de 1r a 3r any.

Rotacions de R5:

En aquest període es realitza la rotació externa obligatòria de Cirurgia Estètica en un centre acreditat, de 3 mesos de duració, per l'aprenentatge de les tècniques més freqüents d'aquesta part de l'especialitat, el tracte amb els pacients en consulta, el maneig de les complicacions, etc. Normalment, en aquesta rotació el resident actua com observador i ocasionalment com ajudant quirúrgic.

De forma electiva, el resident de 4art o 5è any pot sol·licitar una rotació en un centre internacional per completar la seva formació en alguna àrea concreta, escollint segons els interessos propis del resident i d'acord amb el tutor docent. Normalment, el resident en aquesta rotació actua com a observador i ocasionalment com ajudant quirúrgic.

El R5 realitzarà cirurgia menor, atenció d'urgències, realització d'interconsultes i visita de pacients ingressats sense supervisió directa de l'adjunt. Segons les capacitats i aptituds de cada resident, realitzarà com a cirurgià intervencions quirúrgiques de complexitat alta com ara mastectomies, mastopèxies i mastoplàsties de reducció, lipofillings, penjolls musculars, penjolls microquirúrgics, limfadenectomies, anastomosis vasculars, sempre tutelats per un adjunt. També podrà realitzar intervencions de complexitat baixa sense supervisió per adjunt i podrà tutelar les mateixes que realitzin els residents de 2on i 3er any.

En aquest darrer any de formació, el R5 s'encarrega de l'organització assistencial de la resta de residents (incloent la distribució setmanal de quiròfans i consultes i les guàrdies) i de la tutela de l'R1 i R2 i dels estudiants que roten pel servei.

La resta de les rotacions previstes en la Comissió Nacional de l'Especialitat no es realitzen en el nostre centre a causa de que els coneixements oferts per aquestes rotacions s'adquireixen adequadament durant l'activitat habitual del Servei (per exemple, ORL, Microcirurgia, Cirurgia Vascular, Dermatologia i Neurocirurgia). Pel que fa a la rotació obligatòria d'UCI, considerem que els objectius docents de la mateixa es compleixen amb la rotació al Centre de Cremats que es realitza de R2. La resta de rotacions suggerides que no incloem en el nostre itinerari docent no ens semblen imprescindibles per a la formació general del resident i considerem que els seus objectius docents queden coberts amb l'activitat assistencial diària. El resident té l'opció de sol·licitar alguna d'elles segons els seus interessos personals.

REGISTRE DE FORMACIÓ I AVALUACIÓ DE CONEIXEMENTS

Després de cada rotació externa i de la seva avaluació oficial, el resident ha d'elaborar una memòria de la rotació que serà presentada al tutor docent per conèixer i discutir el rendiment de la mateixa.

A l'resident se li exigeixen uns coneixements elementals per cada any de residència, però en el cas en què un resident tingui una capacitat més elevada de treball, se li incentivarà perquè pugui aconseguir un nivell major de competència, independentment del seu any de residència. És a dir, el nivell de competència de cada resident no ve determinat només pels anys de residència sinó també per les habilitats i capacitat de treball del mateix.

El resident registra la seva activitat quirúrgica i docent en un llibre del resident o *Log-Book*. Aquest registre serà revisat trimestralment amb la finalitat d'objectivar el progrés del resident i així poder detectar qualsevol problema a nivell formatiu.

Els residents fan un examen teòric anual sobre els coneixements adquirits per avaluar una correcta formació, així com un examen pràctic de resolució de casos clínics.

Al final de cada curs els residents també podran valorar qualitativament el sistema docent del Servei mitjançant reunions individuals i enquestes de satisfacció anònimes.

Setmanalment el tutor té unes hores assignades a tutoria on es reuneix amb el resident de forma individualitzada per valorar conjuntament cada rotació, revisar *abstracts* de futures publicacions, presentacions en els propers congressos, articles

científics en elaboració, etc, així com per detectar problemes de convivència o comportament que es puguin presentar.

GUÀRDIES

Durant el primer any de residència, només realitzen una mitjana de 3 guàrdies al mes d'Urgències de Cirurgia General. A partir d'R2, el resident realitza guàrdies presencials de 17:00 a 22:00 hores, excepte els dies de cirurgies de casos microquirúrgics, on estaran de presència física de 17:00 a 08:00 hores, amb una mitjana de 6 guàrdies mensuals . Aquest sistema de guàrdies està coordinat pel resident de 5è any i supervisat pels tutors docents i / o cap clínic.

Durant la guàrdia, el resident és responsable del maneig dels pacients ingressats i d'atendre les urgències de l'especialitat derivades a l'Hospital. El resident disposa d'un punt de guàrdia localitzable (adjunt) amb el qual pot consultar dubtes o procediments i que ha de personar-se en cas de ser necessari. Si és necessari acudir a quiròfan, la presència de l'adjunt és obligatòria.

CURSOS DE FORMACIÓ TRANSVERSAL

S'incorporen als cursos de formació organitzats per la Comissió de Docència i el Departament de Formació Continuada per a tots els residents de l'hospital, com ara cursos de comunicació, gestió clínica, resolució de conflictes, estadística bàsica, etc.

ACTIVITAT FORMATIVA DOCENT

- Sessions docents: en l'inici del curs es presenta un programa de sessions docents d'exposició setmanal (annex 1)
 - Sessió diària d'Urgències: revisió de les incidències produïdes durant la guàrdia i discussió dels casos
 - Sessió setmanal de presentació dels pacients ingressats i discussió de casos clínics complexos o de característiques particulars
 - Sessió setmanal de planificació quirúrgica
 - Sessió bibliogràfica mensual, en anglès
 - Sessió mensual de sessió clínica del Programa Docent, en llengua anglesa
 - El resident imparteix docència a la Facultat de Medicina de la UAB: classes de l'assignatura optativa de 5è curs, tallers pràctics i seminaris de sutures i embenats, classes en altres assignatures de Medicina o en Infermeria ...
 - El resident també exerceix activitats docents durant els períodes de pràctiques i rotatoris d'estudiants de Medicina i de visitants internacionals
- S'afavoreix la assistència al laboratori de Microcirurgia Experimental

- Es facilita la dissecció de cadàvers en el departament d'Anatomia Humana de la UB com a complement de treballs i articles científics

Assistència a Comitès Interdisciplinaris hospitalaris

Semanalment els residents tenen la possibilitat d'assistir a sessions de Comitès Interdisciplinaris:

- C. de Mama
- C. oncològic de Cap i Coll.
- C. de Tumors Cutanis
- C. de Melanomes
- C. de Malformacions Vasculares
- C. de Sarcomes

En els Comitès es redacten i actualitzen protocols i guies clíniques de diagnòstic i tractament que han estat validats prèviament. Alhora es presenten casos clínics complexos que requereixen la valoració per part d'un equip mèdic multidisciplinari.

ACTIVITAT CIENTÍFICA

1. Assistència a cursos i congressos:

Es recomana i facilita l'assistència i participació dels residents a diferents cursos i congressos considerats d'interès per a la seva formació, per exemple:

- Cursos de doctorat de la UAB
- Curs de redacció i publicació d'articles científics del Departament d'Estadística de la UAB
- Curs bàsic d'iniciació a la Microcirurgia (Hospital Parc Taulí de Sabadell)
- Diplomatura d'expert/a en Tècnica microquirúrgica (Hospital Parc Taulí de Sabadell)
- Curs de Dissecció de penjolls de Perforants de la Universitat d'Alacant
- European Course of Reconstruction in Head and Neck Oncology (Hospital Gustave-Rossy, Université René Descartes, París)
- Cursos de residents de la SECPRE

2. Cursos i congressos del propi Servei:

S'ofereix l'oportunitat que el resident participi de forma activa en cursos i congressos organitzats pel mateix servei. Actualment, el Servei mancomanat Hospital de Sant Pau / Hospital del Mar és pioner en l'organització de cursos i programes docents únics en el seu entorn.

2.1 Curs Internacional en Cirurgia de Mama (*Barcelona Breast Meeting*) anual amb seu a les nostres instal·lacions i amb sessions de cirurgia en directe. En aquests cursos hi participen professors nacionals i internacionals de reconegut prestigi.

2.2. *International Master's Degree in Reconstructive Microsurgery* a nivell europeu. Aquest és un postgrau ofert dins de la Universitat Autònoma de Barcelona, organitzat pel Servei mancomunat Hospital de Sant Pau / Hospital del Mar. El Màster té una durada de 2 anys i en el seu programa s'inclou la possibilitat de dur a terme estades tutelades en el Regne Unit, França, Bèlgica, Suïssa, Finlàndia, Itàlia, Estats Units, Corea del Sud, Japó, etc. Inclou valoracions periòdiques i una titulació oficial.

Aquest Màster està dirigit a metges especialistes en Cirurgia Plàstica així com a residents d'últim any, tenint el resident la possibilitat de realitzar aquest Màster durant el període de formació MIR en el nostre servei. Atès que el màster es celebra periòdicament, els nostres residents tenen l'oportunitat d'acudir a les ponències i xerrades impartides pels professors convidats així com de participar en les cirurgies que es duen a terme en els mòduls de les diferents edicions. En el moment d'actualitzar aquest itinerari docent (març de 2019) ens trobem en la 10a edició del Màster.

2.3. *European Master's Degree in surgical, reconstructive and aesthetic breast surgery*. Aquest Màster està avalat per la Universitat Autònoma de Barcelona i és organitzat pel Servei mancomunat Hospital de Sant Pau / Hospital del Mar. El Màster té una durada de 2 anys i en el seu programa s'inclou la possibilitat de dur a terme estades tutelades en el Regne Unit, França, Bèlgica, Suïssa, Finlàndia, Itàlia, Estats Units, Corea del Sud, Japó, etc. També en aquest cas, el resident té la possibilitat de realitzar aquest Màster durant el període de formació MIR en el nostre servei, així com acudir a les ponències i xerrades impartides pels professors convidats i participar en les cirurgies que es duen a terme en els mòduls de les diferents edicions. En el moment d'actualitzar aquest itinerari docent (març de 2019) ens trobem en la 4a edició del Màster.

3. Altres:

3.1. Els residents de 3r, 4t i 5è any es preparen per a una participació activa mitjançant comunicacions orals en els successius Congressos Nacionals de la SECPRE (Societat Espanyola de Cirurgia Plàstica Reconstructiva i Estètica).

3.2. Assistència i participació a la sessió mensual de formació continuada que celebra l'Acadèmia de Ciències Mèdiques de Catalunya i Balears que organitza la Societat Catalana de Cirurgia Plàstica, Reparadora i Estètica.

3.3. Cada resident té assignat un treball científic o d'investigació amb l'objectiu de ser publicats. Depenent de la capacitat de treball dels residents, la mitjana de publicacions indexades en acabar la residència hauria de ser d'un mínim de 3. S'ofereixen totes les facilitats per participar en els diferents projectes d'investigació.

3.4. S'afavoreix la realització de la tesi doctoral

3.5. S'anima a l'R5 a preparar-se i presentar-se als exàmens de l'*European Board* (EURAPS)